

AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República
editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat

nº [10/11]

L'esforç de tots

Una lletra vinguda del front ens dona ocasió al nostre comentari. El soldat que l'ha escrita, amb planera senzilla, no s'imaginava que pogués servir de motiu per a un article adreçat als seus companys. Però, són tan sincers els sentiments que revela, i tan al·ligonadors de la manera de sentir dels nostres soldats, que no és gaire agosarat prendre'ls com a representatius d'una gran massa de soldats catalans de l'Exèrcit de la República.

Diu en síntesi el nostre amic inconnegut, en llargs paràgrafs escrits com el dictat d'una exigència interior, i en els quals procura anar arrodonint el concepte, que ell, recruta de lleves i encara que de sentiments liberals, sense passions polítiques, quan va convertir-se en soldat, va fer-ho sense protesta però sense entusiasme, com obeint a un fatalisme que era impossible defugir; fou des de la primera hora un soldat pres per l'egranatge de l'aparell militar, disciplinat, complidor, però passiu, una mica absent, una peça sense ànima, d'un mecanisme mogut per una causa de la qual no arribava a comprendre la motivació i la necessitat, ni a sentir l'ideal que li donava força i grandesa.

Més tard, han anat passant moltes coses, i moltes hores en les quals els nostre soldat amic ha tingut lleure per a rumiar-ne el sentit i transcendència. Han estat hores de pensar en les notícies llegides, en els fets succeïts, en les causes de la tragèdia espanyola, en la significació de la lluita; moltes hores en les quals poc a poc, aquelles quatre idees essencials, les veritats que per més que procurin enterbolir-les no poden amagar-se, han anat fent-se cada cop més clares, més convincents, més justes. Moltes hores de retrobar-se ell mateix, en mig del risc i del traït de la lluita, que han anat convertint el soldat indiferent i passiu, en un home amb ànima i consciència. I és aquesta evolució —que tants altres soldats republicans hauran sentit com ell— la que procura definir en la seva lletra, i la que resum en una conclusió que és un acte de fe: la necessitat de l'esforç de tots per a vèncer en una causa que a tots ens afecta.

No voldriem millor definició del sentit de la nostra lluita, que la que ens dona l'amic llunyà i anònim. Ell, des del seu lloc de perill i d'honor ha arribat a comprendre el caràcter fonamental de la nostra guerra de llibertat i d'independència; una guerra en la qual, interessant-nos a tots el seu desenllag, és un deure ésser-hi de cor, i

NO EM DIGUESSIU ADEU...

No em diguéssiu adéu,
papallones daurades
dels capvespres d'estiu.
No em diguéssiu adéu
si us cau l'or de les ales
i el volar esdevé lent
i malalt d'enyorances.

No em diguéssiu adéu,
blaves nits estrellades,
precursoras del blau
innocent de les albes
i del blau ofensiu
de les aigües salades.

(Segueix a la pàgina 12)

un manament l'inhibir-se, que el valor suprem de la partida jugada obligi al sacrifici de tot allò que és personal, de partit o de grup, en bé del que essent comú, representa per a tots els fonaments indeclinables d'una vida

lliure i digna com a homes i com a catalans. «AMIC» es fa seu el sentiment de l'amic inconnegut que ens escriu, i que ens sembla que tradueix el de molts altres soldats amics nostres: l'esforç de tots per la llibertat de tots.

Per Catalunya

Ara més que mai, quan els exèrcits de la facció i de la invasió estrangera són en terra catalana, els catalans tenim el deure de produir-nos com a tals en tots els nostres actes. Ara més que mai cal que els nostres soldats tinguin viu el record de Catalunya en el seu cor. Ara més que mai cal que el nom de Catalunya i la seva aportació a la guerra contra el feixisme siguin posats de relleu.

Ens ho juguem tot en aquesta guerra; ens juguem cent anys de renaixença literària i la renaixença política. Ens juguem la nostra llibertat d'homes, però ens juguem encara el nostre futur com a catalans.

Ens juguem el demà —un demà que pot ésser de segles— a una sola carta. Ens han obligat a jugar amb aquest risc tan elevat, i no volem perdre. Ni podem perdre.

Catalunya ho ha donat tot per la guerra. Va donar-ho tot el 19 de juliol del 1936, i això li permeté vèncer la rebel·lió en unes hores escasses i conquerir, per a la causa de la República, quilòmetres de terra aragonesa. Ho ha donat tot després, creant una indústria de guerra potent, duent als fronts de combat els millors dels seus fills, fent superar a la població civil catalana tota mena de privacions, acollint milers i milers de refugiats de totes les terres envaïdes... Ho ha donat tot, i ho ha fet per no veure's sotmesa a servitud. Per no veure'ns-hi sotmesos com a homes i com a catalans.

Cal, doncs, puix que fem la guerra per Catalunya, que la fem en català. I amb el cap alt. I amb tota noblesa.

Cal que tothom sàpiga que si lluitem colze a colze amb els fills de totes les terres d'Espanya, ho fem per defensar el patrimoni comú de les nostres llibertats individuals, però ho fem també i decididament per salvar Catalunya de l'esclavatge. I aquesta idea i aquest sentiment ens faran més forts en la lluita, més valerosos davant l'enemic, més fermes contra les adversitats.

Per Catalunya cap sacrifici no serà inútil, cap esforç no serà de plànyer. I ni sacrificis ni esforços no han d'ésser regatejats a la victòria que ens ha d'assegurar la llibertat.

LA CULTURA CATALANA

VIII) Cap. a la plenitud

1) *Començaments del segle XIX.*—Als començaments del segle XX hom nota en tots els ordres de la cultura catalana un anhel d'estructuració i d'especialització que rectifica en certa manera la pruja enciclopedista del segle passat. El fet distintiu de la llengua esdevé ja una cosa bàsica que condiciona la diferència d'espiritualitat. Els escriptors senten l'anhel d'incorporar a la llengua pròpia les obres mestres de les altres literatures i alternen les produccions originals amb traduccions directes de les produccions estrangeres de tots els temps i matisos. Amb aquesta doble tasca inicien un desenvolupament ja gairebé normal i harmònic mentre la llengua assoleix un primer grau de purificació que afina la seva aptitud per a totes les especulacions del pensament.

2) *La poesia.*—Després de cinquanta anys d'existència i, sense perdre llur prestigi literari, els Jocs Florals de Barcelona deixen d'ésser el nacli central de les lletres catalanes, àdhuc en el terreny de la poesia. En aquest terreny es produeix una veritable renovació que tot i aprofitant-se de l'esponant neïtat predicada per Maragall en resulta contrària i agermana les tendències classicitzants de l'escola mallorquina amb el desig de reprendre en certa manera la tradició dels mestres valencians de la setzena centúria, però sense oblidar els models que oferia als poetes de tot el món la lírica francesa del segle XIX. De mica en mica, totes aquestes influències i d'altres menys importants, que a vegades s'anul·len mutuament, s'apaivaguen i donen lloc a l'expandiment d'una poesia múltiple i exuberant, cada vegada més àmplia, més polièdrica, més afinada, i, pel llenguatge, més autènticament catalana, però també de més valor universal.

3) *La novel·la.*—L'obra novel·listica de Narcís Oller queda closa en cloure's el segle i a desgrat de l'aparició d'alguns novel·listes de raça i dels assaigs més o menys reeixits d'altres escriptors en el gènere, la novel·la catalana sofreix una crisi d'alguns lustres. Durant aquesta crisi la novel·la es refugia en l'ambient rural i arriba a produir obres de tanta empena que algunes són traduïdes a altres llengües; però pel seu volum i per la seva significació de cosa madura, la novel·la no pot seguir de prop la poesia en el seu camí ascendent. No passen vint anys, tanmateix, sense que es produeixi a Catalunya un veritable renaixement novel·listic al qual contribueixen escriptors de totes les tendències i de tots els caires, realistes, idealistes, costumistes, psicòlegs, etc.

4) *El teatre.*—Més desorientació trobem encara en el teatre de començaments del segle. Però hi apareixen diverses personalitats prou fortes per a donar-li una vida intensa. Al drama realista que s'havia imposat amb Guimerà succeeixen el drama de caire social d'Ignasi Ignasi i les obres divertides o sentimentals de Santiago Rosinyol. Hom assaja, en català, tots els gèneres teatrals, àdhuc el gènere líric,

LA RELIQUIA

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat
de ma joventut...

Beneïda l'hora
que m'ha duit aquí.
La font qui no vessa, la font qui no plora,
me fa plorar a mi.
Sembla que era ahir,
que dins el misteri de l'ombra florida,
tombats a la molsa,
passàvem les hores millors de la vida.
De l'aigua sentíem la música dolça,
dintre la piscina guaitàvem els peixos,
collíem poncelles, caçàvem bestioles,
i ens fèiem esqueixos
muntant a la branca de les atzeroles.

Ningú sap com era
que entre l'esponera
de l'hort senyorivol,
fent-lo més ombrivol,
creixia la rama d'antiga olivera.

Arbre centenari,
amorós pontava la soca torçada
perquè sense ajuda
poguéssim pujar-hi.
Al forc de la branca senyora i majora
penjàvem la corda de l'engronsadora,
i, venta que venta,
folgàvem i rèiem, fins que la vesprada
la llum esvaïa de l'hora roenta,
de l'hora encantada.

Somni semblaria
el temps que ha volat
de la vida mia,
sense les ferides que al cor ha deixat,
sense les ferides que es tornen a obrir
quan veig que no vessa,
ní canta ní plora, la font del jardí.
Trenta anys de ma vida volaren de pressa,
i encara no manca,
penjat a la branca,
un tros de la corda de l'engronsadora,
com trista penyora,
despulla podrida d'un món esbucat...

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat
de ma joventut.

JOAN ALCOVER

puix que Pedrell i Vives creen l'òpera catalana a base de llibrets catalans i hom arriba a formar un repertori variadíssim i copiosíssim d'obres catalanes. La crisi que més endavant s'inicia no és pròpiament una crisi d'autors, sinó del gènere. D'altra banda, per exigències del professionalisme, els actors més eminents de l'escena catalana emigren a Madrid per dedicar-se al teatre castellà; per altra banda, el cinema arrenca el públic del teatre. La manca de protecció oficial aguditza encara la crisi. Així i tot, són molts els autors catalans que triomfen al teatre i més encara els que estan decidits a no abandonar-lo, sigui quin sigui el seu esdevenidor.

5) *La ciència i l'erudició.*—En el terreny de la ciència i de l'erudició és potser on la cultura catalana avança amb peu més segur, amb més contenció i amb més silenci. A la Facultat de Medicina es forma un nucli de biòlegs de primer ordre que només es pot comparar per la seva importància amb la plèiade de clínics i de cirurgians que treballen als hospitals, molts dels quals poden parlar als Congressos internacionals en nom de la ciència mèdica catalana. A la Facultat de Dret es forma un nucli de juriconsults que estudien, sobretot, les modalitats específiques del dret civil i polític català. A la Facultat de Lletres es forma, a l'entorn del mestre Rubió i Lluch, una plèiade d'historiadors i erudits que treballen en l'enorme pedrera de la cultura catalana antiga. Àdhuc els estudis econòmics i socials, tot i no tenir un centre de preparació, són cada cop més florents a Catalunya i sempre que poden es manifesten en català. Comencen, per tant, a sortir, en llengua catalana, diverses publicacions de caire científic que, al costat de les específicament literàries, més nombroses, naturalment, donen ja un cert volum a la cultura pròpia del país.

6) *L'Institut d'Estudis Catalans.*—Per rellegir tots aquests esforços esporàdics i per estructurar definitivament aquesta cultura fou creat per la Diputació de Barcelona l'Institut d'Estudis Catalans, amb les seves seccions de filologia, de ciències i d'arqueologia i d'història; entitat de tipus europeu, les publicacions científiques i literàries de la qual són comentades per les publicacions de les acadèmies similars de l'estranger. Mitjançant aquest Institut la cultura catalana és coneguda a tots els països de gran solvència intel·lectual. Anexa a l'Institut, hom crea la Biblioteca de Catalunya, que posseeix actualment prop d'un milió de volums i és, per tant, la més important del país. Amb aquesta Biblioteca, la Universitat i la de l'Ateneu Barcelonès, la capital de Catalunya ofereix als estudiosos un vastíssim arsenal de cultura assequible a tothom. Cal remarcar, com un fet decisiu per a l'esdevenidor de la llengua catalana i per tant de la nostra cultura en general, que una de les primeres tasques de l'Institut d'Estudis Catalans fou la de promulgar unes normes ortogràfiques del

(Segueix a la pàgina 4)

Mentre als fronts de batalla la millor joventut de Catalunya posa cada dia en joc la seva sang per defensar els ideals que ens són més cars, sembla com si els qui resten a la reraguarda prestant llur suport a l'activitat bèl·lica volguessin recordar també llur fidelitat a les essències tradicionals de Catalunya; com si volguessin menysprear cap avinentesa per a enfortir amb llur adhesió entusiasta i llur commemoració apassionada els ideals eterns que sintetitzen figures i esdeveniments entreteixits en un passat gloriós.

Aquests darrers dies han estat quatre les commemoracions que s'han celebrat amb noble esplendor, i que han fet revivre quatre figures absolutament disperses entre si, però totes elles simbolitzadores d'un mateix anhel i d'un mateix esperit: Pau Claris, Martí i Julià, Verdaguer i Pi i Margall.

El primer ha rebut l'homenatge dels catalans en l'escaciença de l'aniversari del Corpus de Sang. Pau Claris és avui un exemple i una bandera. Ara que, més que mai valorem els homes de gran tremp necessaris per a reeixir en aquest punt crucial de la nostra història, el nom d'aquell il·lustre patrici pren una destacada grandesa. No és solament l'home valeros, que no vacil·la a situar-se a la primera línia de foc quan el perill el reclama; no és tan sols, encara, el patriota abrandat i abrandador que aixeca les multituds amb la seva veu i amb el seu exemple; no és, encara, únicament, el lluitador temible que s'aixeca contra les injustícies amb dignitat i amb arrogància; és, també, el polític aciençat que esgota els recursos de persuasió abans de llançar el poble a la rebel·lia; és el cabdill serè que endega les aigües tumultuoses de la rebel·lió popular i les posa al servei d'una

idea; i és, per damunt de tot, el polític hàbil, que coneix els jocs de la diplomàcia i que sap fer valer la força i la idea de Catalunya davant del món per a assolir l'ajut exterior que cal per al triomf de la seva causa.

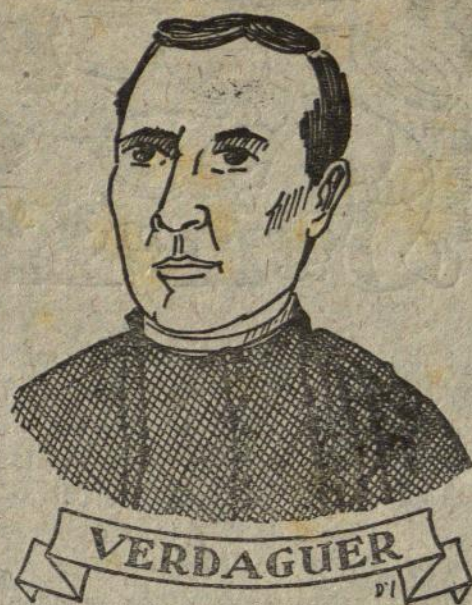
En la figura de Pau Claris es sintetitzen les màximes aptituds que han de posseir en les hores difícils els governants de Catalunya.

El Dr. Martí i Julià, que ha rebut l'homenatge del poble de Catalunya en ocasió de l'aniversari del seu traspàs, és una altra de les figures que cal tenir particularment presents en aquesta hora gloriosa i dolorosa. El seu nom és representatiu entre els dels polítics que saberen defensar idees i doctrines particulars, però cenyint-les i posposant-les a la idea suprema de Catalunya. El Dr. Martí i Julià és pròpiament l'iniciador de la gran obra, avui ja plenament realitzada, d'incorporar les

Catalunya un nom més conegut i més unànimement respectat. El poble català estima Verdaguer com s'estimen no més aquells homes indiscutibles i indiscutits que han deixat una estela de lluminositat i de bonesa. Catalunya admira i estima el poeta; però estima, també, l'home que hi havia en Jacint Verdaguer.

Es per la seva obra que Catalunya té entre els primers immortals de la seva història el gran poeta de Folgueroles. I és per la seva vida que el nostre poble el tindrà sempre a flor de pensament i a flor de llavi, com un record a venerar i com un exemple a invocar. No ha passat encara mitja centúria d'ençà de la seva mort, i Verdaguer, perseguit i humiliat, però rehabilitat i venerat, ja comença a ésser esguardat a través d'un halo mític de llegenda.

Si Pau Claris i Martí i Julià són els patriotes d'acció, que operen directament damunt les reaccions populars,

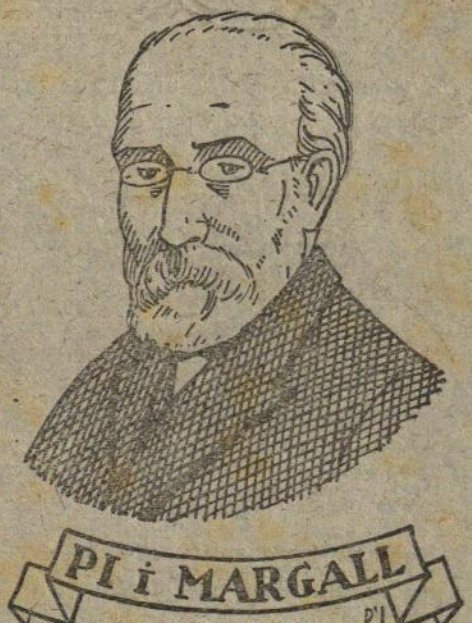

hauria estalviat tants estralls lamentables. Es home de lletres i home d'acció alhora. Els seus articles periodístics són d'una rara força polèmica i doctrinal, i revelen a l'ensens que una clara i vigorosa intel·ligència, una mentalitat ben catalana.

Fou diputat a les Constituents del 68, i les seves campanyes en pro de la República el dugueren al Ministeri de la Governació del primer govern de la República del 73. Més tard, proclamada aquesta amb caràcter federal fou elevat a la Presidència. En el seu programa propugnà, entre altres coses, diverses mesures per a restablir la disciplina a l'Exèrcit, la separació de l'Església i de l'Estat, l'ensenyament gratuït i obligatori, l'abolició de l'esclavatge a Cuba, l'autonomia de les províncies d'Ultramar, l'establiment de jurats mixtos d'obres i fabricants, la vigilància del treball dels infants, i entre altres punts de gran contingut social i polític, l'estructuració federativa de l'Estat. La seva conducta com a governant fou d'una exemplar honradesa, d'acord amb la tradició del nostre republicanisme vuitcentista.

Heus aquí, sumàriament esbossades, les figures que Catalunya ha recordat suara amb el seu homenatge. I en honorar-les, Catalunya ha donat una mirada enrera, no tan sols per retrobar-se en un passat molt recent, sinó per prendre alè i llançar-se amb més embranzida a les futures gestes que ens han estat assenyalades per l'hora històrica que vivim.

En aquests moments de prova, Catalunya cerca en la seva història i en els seus homes les fonts de la tradició on abeurar el novell coratge, i a la vegada s'infon de l'esperit que li cal per a no desmerèixer del seu passat, realitzant un present de dignitat, d'heroisme i de noblesa.

masses obreres al moviment catalanista. Martí i Julià va adonar-se que l'esforç per a la nostra renaixença catalana no assoliria tota l'eficàcia desitjada si el moviment no tenia el suport de les masses treballadores; i per aconseguir aquest suport va propugnar perquè la doctrina catalanista fos impregnada d'un ampli i saludable contingut social. Però el principal valor de la seva obra és el de la seva honestat, d'objectiu i de procediment: per damunt de tot fou un gran patriota, i les seves doctrines socials foren posades, essencialment, al servei de Catalunya; no va fer del catalanisme un mitjà de cap altra idea. Podríem resumir la seva obra dient que era tan gran l'amor que sentia per Catalunya que volgué que la seva pàtria fos un exemple de justícia davant del món.

Una altra de les figures homenatjades aquests darrers dies és mossèn Jacint Verdaguer. Seria difícil trobar a

Verdaguer pertany a aquella altra categoria, de patriotes i de patricis alhora, que mentre contribueixen al desvetllament popular creen amb la seva obra la grandesa de la pàtria futura: continuen la seva tradició cultural, corresponen a la poblesa d'un passat gloriós realitzant un present riquíssim, i fent possible la realitat d'un futur que aleshores era sols una esperança. Tot el futur de la literatura catalana estarà lligat ja per sempre amb el missatge de Verdaguer, veritable restaurador de la nostra llengua.

El darrer dels noms que ha rebut l'homenatge de Catalunya és Francesc Pi i Margall. La seva obra de polític, per bé que intimament lligada amb el nostre moviment català fuig de l'àrea estricta de Catalunya i s'estén a tota la península, propugna per l'establiment a Espanya d'aquest règim, que en el cas d'haver prosperat ens

★ NUSOS ★

Saber fer nusos no consisteix solament a posseir l'habilitat necessària per a fer, amb relativa llestesa, els nusos que hom demana per a passar les proves. Això no és suficient. Cal saber aplicar el nus apropiat a cada cas i fer-lo ràpidament i bé.

Un nus ben fet és el que es manté ferm a les estrebades i no s'escorre, i al mateix temps fa de bon desfer quan hom ho desitja.

S'aprèn de fer nusos més fàcilment amb una corda o amb una cordeta que no pas amb un cordill.

Cal saber allò que hom anomena els caps de la corda: El CAP LLIURE és l'extrem de la corda que serveix per a fer el nus. El CAP FERM, o FERM, simplement, és el que queda fix.

Els nusos es componen dels quatre elements següents: Ansa, gansalla, volt mort i nus senzill.

Ansa.—Quan es doblega una corda s'obté una ansa.

Gansalla.—Quan es plega una corda fent encreuar els caps resulta una gansalla.

Volt mort.—Quan s'enrotlla la corda dues vegades a un arbre de manera que pugui lliscar, s'obté un volt mort.

Nus senzill.—Es fa una gansalla i es passa un dels caps per dins.

Doble.—Per a subjectar una corda a una anella, clau, pal, etc. No és altra

cosa que el pardal fet pel cap lliure damunt del ferm, després de passar-lo pel lloc on es vol lligar.

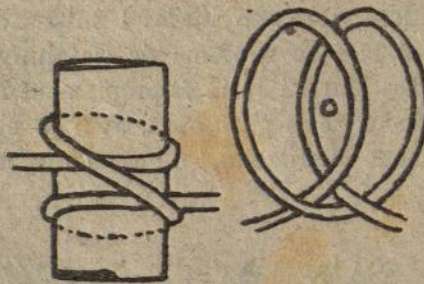

Pla.—Per a afegir dues cordes o cordills del mateix gruix, lligar una bena, etc. Fer dos nusos senzills en sentit invers. Cal tenir compte que no surti el nus de sabater que desacredita qui el fa.

Estrenyamosques.—S'usa per a nuar dues cordes de diferent gruix o poc flexibles i també quan se les ha de sotmetre a grans estrebades; en la queixera i en el fixador occipital per tal com po-

den regular-se separant els dos nusos senzills; per a ajuntar dues cordes del mateix gruix greixoses o relliscoses o que s'hagin de mullar.

Pardal.—Per a fixar una corda tesa constantment a un arbre, pal, estaca; per a amarrar una embarcació. És molt utilitzat en les lligades per a la construcció de ponts.

Teixidor.—Per a ajuntar dues cordes

Capçar una corda.—Per a evitar que una corda es desfili. Cal que els caps del cordill quedin sota de les seves voltes. Quan es talli una corda i no es pugui capçar, ja immediatament, cal fer un nus senzill perquè no es faci malbé.

Gassa de mà.—Es un nus de gran utilitat. Serveix per a encordar-se, fer un collar a un animal, baixar una persona per un balcó, tirar a algú que s'ofega, etc. Quan està ben fet no s'escorre.

Gassa de mà doble.—Per a hissar o baixar una persona, estirar un carretó. En el primer cas, una de les bagues serà més curta que l'altra; una serveix de seient i l'altra de respallier.

En vuit.—Per a impedir que una corda s'escorri per un forat; per a subjectar els trams d'una escala de corda; s'empra també com a nus escorredor per a fer paquets fent-lo al voltant del ferm.

De ferro.—Té el mateix servei que el nus doble però és més sòlid. Costa molt de desfer si es mulla. Una petita lligada augmenta la seva resistència.

La Cultura Catalana

(Ve de la pàgina 2)

català que van posar fi, definitivament, al desori lingüístic que existia entre els escriptors. A partir d'aquest moment, unificada la llengua literària, ja és possible l'ensenyament del català sobre bases gramaticals fixes i per tant la llengua del país torna a ésser apta per a les escoles, per al periodisme, per a les acadèmies i per a tots els usos de la vida, dels més íntims als més elevats. A partir, doncs, de la creació de l'Institut d'Estudis Catalans la nostra cultura deixa d'ésser bilingüe i es reintegra totalment a la llengua vernacle, car gairebé sense excepció, els nostres homes de lletres i de ciència només empenen el castellà quan les exigències editorials els l'imposen. El català, entronitzat ja a les corporacions públiques per voler del poble, entra també a les escoles especials que aquestes corporacions creen.

7) **Altres fundacions culturals.**—La iniciativa particular ve aviat a suplir les iniciatives públiques en matèria d'institucions culturals de tota mena. L'Orfeó Català dona dies de glòria a la música catalana amb els seus triomfs a París, Londres i Roma; a l'escalf d'aquesta institució i gràcies a la Fundació Patxot, hom estableix el tresor musical del folklore català. Aquesta mateixa fundació crea premis i pensions per a altres especulacions culturals, artístiques, científiques i literàries. La Fundació Bernat Metge és creada per editar els clàssics grecs i llatins, amb la corresponent versió ca-

talana. La Fundació Bíblica Catalana ho és per editar la Bíblia en un català d'alta valor literària i ho fa paral·lelament als monjos de Montserrat que n'editen una altra de caire més aviat erudit i exegetíc. Mentrestant, tant l'Ajuntament de Barcelona com la Diputació de primer i la Mancomunitat després, creen un estol d'escoles tècniques i professionals que són aviat l'orgull del país. La Mancomunitat, atenta a les necessitats culturals del poble, crea també una xarxa de Biblioteques populars escampades per les principals viles de Catalunya. Hom encoratja, per mitjà de premis i de pensions totes les branques del saber i totes les activitats artístiques i literàries. Amb les col·leccions de diverses corporacions i de diferents entitats es va ordenant sistemàticament el tresor artístic de Catalunya que culmina amb el Museu d'Art català, una de les principals joies del qual és la col·lecció d'art romànic, única al món. L'Ajuntament de Barcelona encoratja l'art modern amb la celebració d'exposicions internacionals d'art contemporani i pensiónant molts dels nostres artistes a l'estranger. El fruit d'aquestes activitats culturals fou palès, tot i les circumstàncies adverses que en van desvirtuar l'esperit, en l'Exposició del 1929 que va demostrar, per altra banda, la vitalitat econòmica del país, fruit directe de les seves indústries i de les seves arts i per tant exponent indiscutible de la seva cultura.

La casa, vella i d'aire sever, semblava dominar totes les altres, més humils, en el carrer estret, mal empedrat, i tortuós, d'aquest poble aragonès on hem arribat. Damunt l'alta portalada en arc hi ha un escut nobiliari i una data: 1779. L'entrada és gran, ampla, fresca, una mica ombri-vola. A l'esquerra hi ha una escala de pedra amb barana de fusta bellament esculpida que dona accés als dos pisos de la casa. Sota l'escala, un petit estable, domini d'un ase gris —un gris de cendra tacat de blanc al ventre— que, de tant en tant, dreça les orelles, esguarda la porta amb els grans ulls d'humida mirada i llança un bram confiat i alegre. Al fons de l'entrada, una reixa, també de fusta, deixa veure un jardinet tot nevat de gessamins i travessat, al migdia, per l'espasa d'un raig de sol. A la dreta hi ha uns sacs de gra: blat, moresco, ordi. Tota l'entrada—ací en diuen «el zaguán»— fa una forta, una aspra olor de blat, de segó, de garrofes, d'alfals. Aquesta olor s'escampa per la casa, endolcida per la de pomes i espigol que hom posa entre la roba en els grans armaris.

El menjador té un balcó que s'obre al jardí, del qual es veuen les branques altes del gessamí i d'un llimoner, les llimones del qual ara comencen a groguejar. Al saló hi ha dos balcons que reben la llum opaca i freda del carreró, i està amoblat amb una calaixera, un sofà, unes cadires d'estil isabelí. Les cadires i el sofà hom les ha enfundades amb aquestes fundes d'un blanc d'os que semblen talment el dol que hom posa a les cadires. A les parets uns vells gravats representant escenes de la Revolució francesa

i el retrat d'un senyor d'uns quaranta anys, en el rostre del qual, allargat per una barba aguda, hi ha una expressió de noblesa, de bondat, d'intel·ligència. Hi ha un altre saló, de dimensions més reduïdes, més recollit, més íntim, en el qual —hom veu fàcilment que hi ha passat la vesania de la revolta— tan sols ha quedat una butaca, una taula-escriptori, un armari-llibreria.

—Ací—ens diu la senyora de la casa, una doneta vella i pàl·lida i vestida de negre— ell guardava els seus llibres i unes pedres estranyes que semblaven petxines i cargols.

I afegeix, amb la veu nuada per una emoció intensa:

—Vingui, vingui... Només vàrem poder salvar això.

I, havent passat a l'altre saló, obre el calaix d'una ventruda calaixera i en treu quatre o cinc fòssils i un llibre: els «Diàlegs», de Joan Lluís Vi-

ves, en una antiga edició relligada en pergami.

Aquest llibre formava part de la biblioteca d'ell. I n'hi havia molts més: mil, dos mil... «Ell» fou el germà de la senyora, d'aquesta bona velle-ta menuda i vestida de negre. En morir els pares, la senyora s'imposà el deure de no prendre estat fins que el germà trobés una noia com cal per a dur-la a casa i perpetuar el nom de la família. «Ell», però—hom diu que a causa d'un desgany o una pena d'amor—no volgué parlar ni que li parlessin de casori. —Que no estem bé? Que no anem bé així—deia.

I els dos germans visqueren i envelliren junts. Si no eren rics, tenien un bon passament que els permetia el goig de poder ajudar els pobres del poble: la mare que s'ha quedat sola perquè el fill és «a servir el rei»; la partera que, per misèria fisiològica, no pot alletar l'infant; l'esposa que no té un cèntim a casa perquè l'home fa temps que no li treballa, l'obrer del camp que ha caigut a mans de la usura... Naturalment ell mai no deixava els diners fent signar papers i compromisos. Si els hi tornaven bé. I si no els hi tornaven, també. De més a més, posseïa la difícilíssima ciència de saber afavorir sense humiliar, de saber donar unes monedes sense ofendre i fent-se perdo-

nar el que per al pobre sempre, o gairebé sempre, és un delictes: la riquesa.

Molts rics del poble, tarats per una política de baix materialisme, incultes i grollers, el tenien per un il·luminat, per un ésser absurd, per un home que no tocava de peus a terra... I l'esguardaven amb menyspreu i amb una llàstima irònica de la mà foradada.

Els pobres, en canvi, el veneraven.

«Ell», ànima simple i pura, creia que no mereixia ni l'actitud dels uns ni el sentiment dels altres: ni el menyspreu dels que es creïen senyors perquè tenien diners, ignorant que la riquesa no és, com el senyoriu, una superioritat espiritual ni la veneració dels humils. I seguí, un xic absent de tot el que l'envoltava, una vida quieta, silenciosa, pulcra: el passeig als afores del poble cada tarda, a primera hora a l'hivern i a l'hora dolça del morir del dia a l'estiu; alguna visita a les cases més necessitades; un xic de conversa amb el farmacèutic; la germana; els llibres.

Es vanava que a la casa no hi hagués armes de cap mena. I es vanava que tan sols hi hagués llibres.

—Si l'home—deia—fos més afecionat als llibres que a les armes la vida seria molt més civilitzada que no és ara.

Quan vingué la República, molts

rics del poble, falsos senyors, s'escandalitzaren i s'indignaren. La República els semblava una injúria personal i heus aquí perquè la seva indignació resultava bon xic còmica. Començaren a conspirar, a boicotejar i, com que de fet encara eren els més forts, sembraren el recel i l'odi. El 6 d'octubre, malgrat que en aquestes terres feudals no passés res, tingueren una alegria: la de veure triomfar un Govern que els feia somniar el retorn al passat.

«Ell», l'home que havia viscut en aquesta casa, saludà la República amb aquestes paraules:

—Tal vegada porti un xic més de comprensió, un xic més d'intel·ligència al nostre viure.

El 6 d'octubre, en lloc d'alegrar-se, sospirà:

—No és, encara, la comprensió. No és, encara, la intel·ligència.

La victòria del poble, el 16 de febrer, revifà els odis d'aquells que, en nom de l'ordre, començaven una política de desordre, d'arbitrarietat, d'intemperància. La vida al poble esdevingué, com en la majoria dels pobles d'Espanya, gairebé impossible. El caporal de la guàrdia civil i el rector es posaren al costat dels futurs facciosos.

«Ell», l'home dels llibres, l'amo que fou d'aquesta casa que avui m'estatja digué al caporal de la guàrdia civil:

—Jo erec, amic Pérez, que vostè no obra rectament posant-se contra la República que el paga i a la qual ha jurat, o bé ha promès, és igual, fidelitat.

I al rector:

—La religió no ha de descendir fins a una mesquina política temporal. Déu no el tenen els rics en exclusiva. Déu més aviat és amb els pobres, amb els tristos, amb els que sofreixen.

Ni l'un ni l'altre no feren cabal de les seves paraules. I augmentaren l'odi, la incomprensió, el malestar. I el 19 de juliol la gent que es deia d'ordre semblava l'aire de trets i regava els carrers amb sang.

Ell, molt pàl·lid, amb una tristesa profunda, volgué intervenir, posar pau, acabar la tragèdia tot just iniciada. Eixí al carrer, s'interposà entre els uns i els altres, clamà desesperadament.

Una bala li travessà el cor.

Hi ha un gran, un llarg, un feixuc silenci. Aquesta velle-ta endolada, que s'ha quedat sola, sola amb el record del germà, plora desconhortadament. I amb la veu plena de llàgrimes, diu:

—Si l'haguessin cregut a ell! Si haguessin estimat més els llibres que les armes!

A fora el sol del migdia dona al paisatge coloracions de mel.

Em causa un cert malestar presentar-me insistentment com a protagonista d'històries inversemblants. No obstant confio encomanar a les meves confessions un to de sinceritat tan gran, que la gent m'hagi de creure raonablement veridic. He de fer constar que mai no he cercat deliberadament l'aventura i que, per altra banda, tots els fets que reporto són, com tothom sap, de fàcil i immediata comprovació. He qualificat a contracor d'inversemblants les meves històries: prego que això sigui interpretat com una concessió a l'esperit toca-son dels meus contemporanis, puix que a criteri meu la inversemblança és una cosa relativa. Passa, simplement, que fets naturals i gairebé vulgars, per davant dels quals la gent desfila insensiblement, quan jo els explico provoquen un general escepticisme. Tal és el cas de l'estàtua habitada de Sonilles, divulgat per mi al cinquè any de la seva fundació.

Rellegint les ratlles precedents, constato amb orgull que han coincidit amb mi, en l'estil de preparar el lector, escriptors tan prestigiosos com Adalbet von Chamisso, Daniel Defoe i sir Arthur Conan Doyle, per no esmentar més que els que gaudeixen d'un major universalisme; sé que tinc el dret de reclamar que aquest fet

reeixir a provocar la meua atenció. M'escrivia dia per altre, amb una regularitat que deixava intuir un temperament d'aquests que ens són tan grats; al principi, el seu objectiu epistolar es limitava a felicitar-me cordialment i a fer-me palesa la seva admiració sense reserves. Més endavant em comunicava que havia muntat un petit laboratori a Saroles, per tal de repetir la meua experiència; el resultat de cada prova va ésser-me comunicat minuciosament. Després les lletres anaven acusant una mena de paroxisme que va esclatar el dia que vaig rebre la comunicació, darrera de la sèrie, on el meu corresponçal m'explicava que havia pogut superar la prova, i que en una mena d'exacerbació del mètode, havia aconseguit retornar l'oli a un estat sòlid semblant a la terra, una terra blanca que netejava l'alumini sense ratllar-lo. El savi de Saroles em suplicava que em personés al seu laboratori i compartís amb ell la satisfacció del comú experiment.

No cal que digui l'extraordinari interès que aquesta missiva va despertar-me. Ni per un moment se'm va ocórrer de refusar la invitació del meu company.

Adhuc les persones poc viatjadores coneixen la manera de traslladar-se a Saroles: viatge amb tren fins a Perxent, i

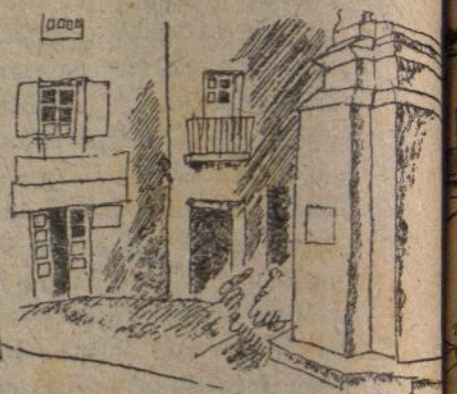
sigui tingut en compte com a dada al meu favor.

Quan vaig anar per primera vegada al poble de Sonilles, estava absolutament lliure d'aquests processos espirituals que algú m'ha atribuït per no dir-me descaradament que mentia. Havia llogat una caseta als afores, on podia gaudir del recolliment i la soledat que m'asseguraren l'èxit en la descoberta del memorable procediment químic que permet extreure de la terra un oli molt semblant al de nous («La science domestique», Lyon, juillet 1934). Amb poc temps aquest descobriment va assegurar-me una gran popularitat. Rebia diàriament nombroses lletres d'admiradors, col·legues i aspirants a deïxeble, que, no vull negar-ho, m'afalagaven resoltament. En particular, un amable comunicant del poble de Saroles, va

de Perxent a Saroles amb automòbil, passant per Gadal i Sonilles. Encara que parlo de molt pocs anys enrera, actualment la segona etapa d'aquest itinerari ofereix més comoditats que llavors del meu viatge. Els predecessors dels cotxes de línia d'ara, eren uns vells camions mal habilitats per al transport de viatgers. L'inconfort d'aquestes baluernes (principalment per la rara conformació de les seves portes i marxapeus) havia esdevingut proverbial entre els seus clients, fins al punt que les pageses que concorrien habitualment al mercat de Gadal, s'indumentaven amb robes amples que permetessin farcir-se de manjocs de draps, per atenuar la violència del descendent. Cal aclarir que aquest descendent s'efectuava amb una rapidesa increïble, degut a la necessitat de procu-

EL MONU SONI

per PERE

rar-se un bon lloc en el mercat. Un periodista de Perxent ha deixat escrit, amb una frivolitat no desproveïda d'agudesa, que la parada de les pageses a Gadal semblava el trabucament d'un cistell ple d'aviram sobre una clapa de moresc.

Aquella vegada, l'etapa de Perxent a Gadal vaig fer-la acumulant sobre meu totes les incomoditats imaginables. A prop, l'atzar va proporcionar-me un joc de gallines picadores, que no van parar ni un moment de bequejar-me. L'automòbil s'havia espatllat a mitges, i avançàvem a batzegades, cada una de les quals m'estampava el genoll contra una superfície dura. A més, l'ampolla de vi d'una pagesa s'havia trencat, i el líquid s'escampava per les meves proximitats; a fi d'evitar el contacte amb la part inundada del seient, em mantenien oprimint sobre el mànec d'uns arpiots que em malmetien desconsideradament la carn.

Després de Gadal, les coses van arreglar-se, però aleshores el motor va exterioritzar més marcadament la seva dolència. Tenia una ronquera gairebé humana, que feia ofec; el xofer es girava de tant en tant i ens divulgava petites particularitats del cotxe.

—Tota la vida ha estat una carrossa. La sola cosa que té de bo són els frens. Si podem arribar al pendent d'abans de Sonilles, encara farem una entrada al poble ben llujda.

Arribarem atzarosament al pendent esmentat. El nostre conductor va animar-se amb una colla de somriures a flor de llavi: va incorporar-se i, aixecant ostensiblement les espatlles, es preparava per prendre el descens amb un aire triomfal. El soroll del motor va cessar de sobte; ens va deixar les orelles buides, desocupades, i emprenguérem una baixada vertiginosa, tan vertiginosa que aviat ens convencérem que aquella perforació de l'aire ens havia de sortir malament. El xofer, arrapat al fre, feia uns esforços extraordinaris per moure la palanca. Entre contracció i contracció, ens anava dient:

—S'han enferritjat els frens. Si no s'adoben, ens esclafarem sense remei contra les alzines de l'oncle Xarpi!

Vaig respondre tímidament que el meu interès era anar a Saroles, i que em convenia arribar-hi força aviat. Però ni va sentir-me. Els arbres desfilaven a banda i banda, com una cursa de fantasmes, fendint l'aire amb uns xiulets que glaçaven l'ànima.

No obstant, tot havia d'acabar relati-

vament bé, degut a la serenitat del conductor. A les envistes de Sonilles, l'alzinar de l'oncle Xarpi a la dreta, confiant el volant a un parent seu i, saltant-se al respall d'un seient, va arribar de peus sobre el fre.

Amb una mena de bot final, l'automòbil va quedar de través a l'entrada del primer carrer de Sonilles, davant d'una taverna. Tots els passatgers, trepitjant nou la terra ferma, poguérem constatar que les nafres no ens impediéssim de viure a consciència. Mentrestant, el verner de Sonilles sostenia el segell leg amb el nostre conductor:

—Això ha anat bé avui, mimp, que no m'has tombat l'abeurador.

—Sí, però he hagut de saltar sobre els frens. Amb el que portem de mana, ja és la quarta vegada que es fa. A l'últim, no em podré estar de Felip que li doni una repassada.

—Ca! No t'ho aconsello pas! Aquestes coses, com més s'hi fa més perd. A més, aquests frens tenen una tòria molt neta.

—Es la reflexió que m'aguanta.

Però aquella vegada la cosa havia estat seriosa. El motor va negar-se moment a continuar el viatge fins a Saroles i el xofer ens aconsellà d'esperar a Saroles fins que el Felip hi hagués donat una mirada. No sospitava pas, aleshores, la descoberta que aquest contrari m'havia de facilitar.

Una vegada assabentat que la descoberta requeriria unes quantes hores

MENT DE LES LDERS

posar-me a seguir el consell del taver-

—Visiteu Sonilles. Us agradarà molt!
tenim unes quantes coses que són un
ball molt fi. I, sobretot, no us oblidés-
pas de veure el monument.

Sonilles és un poblet excepcional. Mai
he pogut comprendre com cronistes,
esmentats intel·ligents que han fet
analogies de la gràcia de Ferxent, ha-
n passat insensibles per davant del de-
dós Sonilles. Ara penso que potser és
gut a aquesta miopia intel·lectual que
nuncio, el fet que hagi pogut ésser jo,
precisament, el divulgador de l'estàtua
bitada, després de cinc anys d'enorgu-
r els sonillers.

—Vint he constatat que persones pos-
ses d'una cultura oficial, s'encanten
r exemple davant les obres d'un pintor
calendari i es permeten el llibertinat-
d'ignorar la labor d'artistes de qualitat
ben dotats. Entre Ferxent i Sonilles ha
haver passat, *forçosament*, una cosa per
stil.

Es un poble d'aire intel·ligent, que no
na mostres d'haver tingut mai cap se-
or generós ni cap municipi urbanitza-
r. Els seus habitants són nets, però
una manera moderada, sense exagera-
ons que puguin degenerar en incomodi-
s per als turistes de temperament nor-
al com jo.

En aquella primera visita, cada nou
rer em guanyava una mica més el cor.
es o quatre vegades vaig aturar els
nents per preguntar quines coses

notables m'aconsellaven de veure, i inva-
riablement em responien: «El monument.
Aneu a la plaça del monument.»

Jo no sóc pas impermeable a la curio-
sitat, és clar. Vaig demanar a un xicot
que em seguia que m'acompanyés.

D'antuvi, he de confessar que va agra-
dar-me més la plaça que el monument.
Aquest era una mica desballestat i fo-
raster, sobreposat, diríem, a l'estil pecu-
liar de Sonilles. Es componia d'una me-
na de pedestal semblant al de l'ex-monu-
ment a Eusebi Güell, de Barcelona, però
considerablement més gran, damunt del
qual hi havia un cadiral de pedra, que
supertava l'estàtua pròpiament dita. Re-
presentava un ciutadà de mitja edat, amb
barba i bigoti, i una calvície que vaig
qualificar immediatament de molt origi-
nal. A desgrat de tot, hauria judicat
que el monument no justificava l'entu-
siasme del poble de Sonilles, si no hagués
tingut la sort que *el seu secret s'evidenciés*
davant meu.

Vet aquí que mentre llegia la làpida de
marbre, col·locada en un dels costats del
pedestal (la que diu textualment: «Sonil-
les, agraïda, al seu fill predilecte»), aques-
ta va obrir-se com una finestra, i ense-
nyà un personatge que va recolzar-se a
l'ampit de l'obertura que la làpida havia
deixat al descobert. Va mirar el cel, mig
cloent els ulls per protegir-se de l'en-
lluernament, i després es va estirar i va
badallar com si fos a casa seva. A mi, em
dirigí una breu mirada de murri, que
significava una mena de reconvençió per
al meu astorament. Després, va buidar el
contingut de la seva pipa sobre la pane-
ra de flors que circumdava el monument
i, saludant cordialment una veïna que
passava per la plaça amb una gerra ple-
na de lleixiu, es retirà tot cloent nova-
ment la làpida.

Vaig quedar-me rígid d'estupor. És
clar que el simple fet que l'estàtua fos ha-
bitada, com la presència d'un gran corc
dins una poma monumental, tot i ésser
extraordinari no explica la meua perple-
xitat. Però és que l'individu que s'havia
ofert al meu esguard, era la imatge viva
del ciutadà representat a l'estàtua de pe-
dra. El mateix bigoti, la mateixa barba,
i idèntica dosi d'originalitat en la confi-
guració de la seva calvície. Adhuc el gest
amb què saludà la veïna, coincidia amb
una actitud que l'escultor havia donat al
braç del personatge de pedra.

Mig d'esma, sense aconseguir lligar
caps, vaig donar la volta al monument.
En un dels costats hi descobria uns

graons, mig tapats per l'herba, que dona-
ven accés a una porta dissimulada amb
unes carteles monstruoses. Vaig pregun-
tar a un xicot si era que «allí dintre» hi
vivia realment algú, i em respongué amb
una gran flemma rural:

—Ah, no ho sabeu? Ui, sí que en de-
veu ser, de nou, en aquest poble!

I sense capficar-s'hi més, va plantar-
me, tot taral·lejant una cançoneta sense
solta.

Amb seguretat, el breu diàleg sostingut
amb el xicot el devíem haver dut en to
alt, puix que del monument va esbatar-
se un altre detall arquitectònic i aparegué
novament el personatge immortalitzat.
Aquesta vegada, la seva pipa funcionava
a gran pressió, i reeixia a mastegar-la
afectant un nerviosisme serè molt pecu-
liar. Després de mirar-me amb un aire
de mofa, em digné:

—Que no us fieu del que venen els vos-
tres ulls, mestre? Quan un hom veu «al-
guna cosa», si no ha begut i està despert,
és que «aquella cosa» existeix realment.
Això, naturalment, si és que els de la ca-
pital no us heu inventat alguna novetat
filosòfica que demostrí el contrari.

La primera cosa que se'm va ocórrer
fou enviar el personatge al botavant. Però
considerant el to desbaratat dels seus ex-

tre estariem massa estrets. A més, hi
ha una mica d'humitat. Sortiré jo, i ani-
rem al cafè d'aquí davant a consolidar
la nostra coneixença.

Va sortir vestit amb un jaquè i un
plastró que eren del mateix model, exac-
tament, que els que duia el seu retrat de
pedra. Portava sota el braç un llibre vo-
luminós, que va mostrar-me de seguida,
aclarint-me amb un aire jovial:

—Es el mateix que porto en el monu-
ment. Va donar-me'l l'escultor i no l'a-
bandono mai. He provat una infinitat
de vegades de llegir-lo i no puc empas-
sar-me més enllà de les deu primeres pà-
gines.

Férem la nostra entrada al cafè aga-
fats de braç, com els amics més amics
de la terra.

—Ens assegurem ací—va dir-me el meu
acompanyant mentre assenyalava una
taula propera a la finestra—. Es des d'on
m'agrada més contemplar la meua està-
tua.

Sense consultar la meua opinió, va en-
carregar dos granissats d'orxata, i pren-
gué d'antuvi la iniciativa de la conver-
sa:

—Veieu aquella clapa blanca que
«tinc» al nas? Es una reparació que va
fer-hi el municipi l'estiu passat, perquè

abruptes, que no denotaven de cap ma-
nera una mentalitat monumentable, la
meua curiositat va aguditzar-se encara
més.

—No voldria pas que us ofenguéssiu.
Feu-vos càrrec que he vingut de molt
lluny per veure la vostra estàtua, i que
a desgrat de les referències que en tenia,
m'ha causat una profunda sorpresa.

—Doncs, què us pensàveu? A ben se-
gur que no havíeu vist mai una filigrana
com aquesta.

A base d'administrar una adulació que
atacava diversos fronts, vaig reeixir a
inspirar confiança. Poc després, l'home
del monument em convidava a continuar
la conversa a l'interior del seu estatge.
Però immediatament, repensant-s'hi, em
digué:

—Millor dit, no. No entreu. Aquí din-

un minyó va escrostonar el monument
amb un cop de pedra. Precisament, el dia
del succés vaig contemplar l'agressió des
d'aquesta mateixa taula. No cal que us
diguí de quina manera vaig córrer a em-
paitar el vailet. Però va ésser més llest
que jo. Ens hem de desenganyar: l'edat
carrega les cames.

Descobria en aquell home un entusias-
me infantil, un veritable culte per la se-
va estàtua de pedra. M'adonava prou bé
que vivia en el monument i per al monu-
ment. Va explicar-me amb una gran pro-
lixitat de detalls la construcció d'aquest,
el temps i els materials emprats, el cost,
els noms de l'arquitecte i l'escultor que el
projectaren, etc. Però no va parlar-me
dels mèrits que havia contret per merèixer

(Acaba al peu de la pàgina següent)

REMARCA I CONTRAST

En una de les pàgines anteriors els soldats llegidors trobaran la nostra contribució a l'homenatge que Catalunya ha tributat darrerament a qua-

Il·lustració del llibre «Fets d'armes de catalans» editat pels «Serveis de Cultura al Front» i tramès gratuïtament als combatents catalans

tre figures representatives del moviment català. Ja remarcuem degudament en aquell article el valor que té avui per a la nostra causa el fet que Catalunya aprofiti totes les avinenteses que se li presenten per a esguardar enrera, i rebre d'aquest esguard a la història la força que li cal per a accomplir les noves gestes que l'hora actual li ha deparat, sense desmerèixer del missatge que ens llegaren els nostres patricis més il·lustres.

Volem consignar ací una coincidència remarcable que es produeix entre dues de les figures homenatjades: Pau Claris i Verdaguier, tots dos eren sacerdots. El fet que avui Catalunya coroní amb el seu millor llorer les testes de dos ministres de l'església és d'una eloqüència excepcional. Desfà la falsa posició atribuïda a la República, i en ella a Catalunya, de perseguir per sistema tot allò que tenia un vestigi religiós.

Ni la República ni Catalunya no han perseguit l'Església ni els seus representants. Si en moments de commoció popular resultaren llançades contra ells les aigües tumultuoses que l'aixecament feixista havia desbordat, no fou contra els representants de l'Es-

glésia, sinó contra els qui no vacil·laven a sacrificar aquesta representació respectable per convertir-se en representants del que de més amoral, de més inhumà i de més egoista hi havia en les forces polítiques i socials d'Espanya.

Per contrast, Catalunya honora dos ministres de l'Església que, perquè eren gelosos del seu ministeri, estigueren sempre al servei de la seva pàtria i vibraren a l'unison amb els batecs de justícia social que sentia el seu poble.

¿Ho han fet així les dignitats eclesiàstiques que es posaren al servei de la facció? ¿Serveixen la seva pàtria provocant i alimentant la invasió estrangera? ¿Es posen al costat dels humils de l'Evangeli servint els potentats que els espolien i els poderosos que els martiritzen i els assassinen? I els pocs que hi hagi a l'altra banda nascuts a Catalunya, ¿creuen servir la seva pàtria prestant suport als qui voldrien arrasar-la i convertir-la en un territori colonial? ¿Es que no saben que, malgrat dir-se defensors de la religió, els facciosos espanyols, si arriba-

va el moment, no vacil·larien a profanar el record i les doctrines, fins dels sacerdots catalans que hagin sentit l'emoció de Catalunya?

Il·lustració del llibre «Raó i Sentiment de la nostra guerra» editat pels «Serveis de Cultura al Front» i tramès gratuïtament als combatents catalans

del poble de Sonilles aquell delicat homenatge, i, sobretot, a quines circumstàncies es devia el fet que l'homenatjat habités el monument. En demanar-li detalls sobre aquests aspectes, va respondre'm amb un increïble desinterès:

—Això és el que té menys importància de tot plegat. Ni val la pena de parlar-ne...

Jo vaig insistir, és clar, però cada vegada l'home de l'estàtua desviava hàbilment la conversa, i m'obligava a seguir-lo en temes que no m'interessaven gens. El seu interès es limitava a fer-me veure que el que realment tenia valor era el monument, dret i fet com el vèiem, i de cap manera la seva història.

Romanguérem al cafè fins ben avançada la tarda. En acomiadar-nos al peu del monument, el personatge estengué el braç assenyalant-lo i; fent una reverència, em digé:

—Ja ho sabeu: aquí teniu una casa i un amic.

L'automòbil havia partit sense mi, és clar. M'hauria d'esperar fins l'endemà i no vaig lamentar-ho gens.

Al vespre, l'hostaler em preguntava:

—Què, ja heu vist el monument?

—Sí—vaig respondre amb una espurna d'esperança—; per cert, que he trobat molt xocant el fet que fos habitat.

—Bé, sí. Això no té res de notable. El que és una cosa fina és el treball del monument. Us heu fixat quina manera de brodar la pedra?

—Naturalment que sí. I a propòsit: què va fer l'home de l'estàtua per merèixer la perpetuitat?

—Ah res: és una cosa poca-solta. D'hommes com aquest (i no vull dir pas què sigui una mala persona) en tenen tots els pobles. Del que no poden envanir-se gaires ciutats ni viles és de posseir un monument ni la meitat tan artístic com el nostre...

El diàleg va allargar-se encara una bona estona, però no sortia d'aquest cercle.

Aquell vespre, abans d'anar a dormir, va entrar-me un desig intens de visitar

El monument de Sonilles

(Ve de la pàgina anterior)

l'estàtua a la claror de la lluna. (Cal dir que el taverner m'havia aconsellat aquesta visita com si es tractés d'una veritable gormandaria per a l'esperit.)

Pels carrers ja no circulava gairebé ningú. El soroll de les petjades feia la publicitat de la meua ombra, que em seguia més dòcil que mai.

En entrar a la plaça, vaig veure de seguida el personatge festejant al peu del monument. Ella era una moixa forta, esplèndida. Caminant per sota els arcs de la plaça, vaig acostar-me cautament a la parella amb el desig inconfessable de sorprendre la seva conversa.

Parlaven de mi. L'home de l'estàtua, acariciant-se el plastró, deia:

—M'ha passat una cosa molt divertida, avui. Imagina't que ha vingut un foraster; i després de mirar-se el monument de tots costats, ha cercat la manera de fer la meua coneixença. Jo li he explicat tots els detalls de l'estàtua i la meua història, i després d'escoltar-me amb una gran atenció, ¿vejam si endevines què m'ha preguntat?

—No; no ho sé pas.

—Doncs m'ha preguntat que com era que jo vivia en el monument, i quins mèrits havia contret per merèixer un homenatge com aquest.

La moixa va riure de gust:

—Quin acudit més esplèndid! No se m'hauria ocorregut mai!

—Ni a mi. Fa cinc anys que habito ací i a ningú no li ha donat per enfocar la cosa d'aquesta manera. Sempre se'n veuen de noves!

—Això reforça la meua posició en la discussió d'ahir. El gust per les biografies i les biografies novel·lades, ens faran més mal que bé. Tots ens tornarem una

mica somiatruïtes i anirem pel món considerant les coses per llur cantó més fals...

Van embrancar-se en una polèmica interminable. Jo vaig tornar a la taverna completament eixalat.

L'endemà continuava el viatge fins a Sarroles amb una absoluta felicitat.

El meu comunicant va resultar ésser un dels homes més extraordinaris que mai he conegut. Excepcionalment intel·ligent i d'una erudició formidable, tenia l'esperit serè i centrat, que li permetia considerar les coses amb un sentiment d'equilibri i de justesa que m'impressionà fortament.

El meu simple experiment, a les seves mans, va convertir-se en una llei física de gran transcendència. Per a aquell home, jo havia estat un simple agent de la casualitat, jugant per ell el mateix paper que la poma havia jugat per Newton.

Va convertir-se en el meu ídol, el meu mirall. Desitjava allargar la meua estada a Sarroles per contrastar totes les meves idees i sentiments amb els d'aquell gran savi rural, per modificar-los a estampa seva. Ell em tractava amb una benevolència que mai no oblidaré.

Feia molts dies que desitjava parlar-li de l'estàtua habitada de Sonilles. Quan va presentar-se'm l'oportunitat, vaig preguntar-li:

—Vós deveu conèixer el monument de Sonilles. Com és que l'individu homenatjat no tan sols és viu, sinó que viu dintre mateix del monument?

Amb aquella manera enlairada de valorar les coses, va dir-me:

—Això que em pregunteu, amic meu, no té cap importància, en relació sobretot amb el valor intrínsec del monument. És una peça única, que honora als ulls del món la fina espiritualitat de la nostra ruralia. Una veritable obra d'art.

Des d'aleshores, he cultivat un esperit analític que m'estalvia d'equivocar-me amb molta més freqüència.

AMIC

Núms.

10

i

11

Juny

del

1938

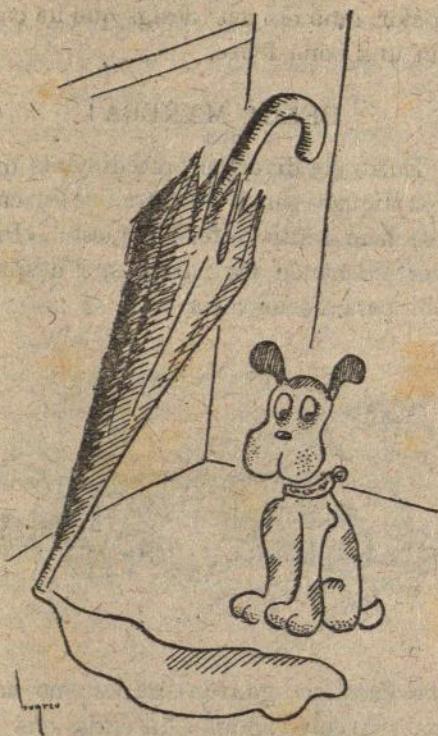
Serveis
de
Cultura
al
Front

Avinguda del
14 d'Abril, 411

Telèfon 72006

BARCELONA

—On servieu fins ara?
—A casa d'un cec.
—I per què l'heu deixada?
—Perquè mirava massa prim.

—Ara es pensaran que he estat jo.

EL SOLDAT ANGLÉS

El soldat anglès és de gran talla, de grans peus, de gran intuïció, d'un gran armament, d'un gran exèrcit i de la Gran Bretanya.

—Feu el favor comandant, pareu!
No veieu que l'he estrenat avui?

LA GANIVETADA

Uns lladres, ja fa anys, van intentar un atracament en una farmàcia de poble. Com que l'amo els oposà resistència i ells eren molt decidits, li enfonsaren un pam de ganivet al ventre. El van deixar estès a terra.

Consumat el fet, els quedà més humor que pressa i posaren sobre el difunt el cartellet de la porta, prèviament rectificat. Ara deia: «El farmacèutic restarà obert tota la nit».

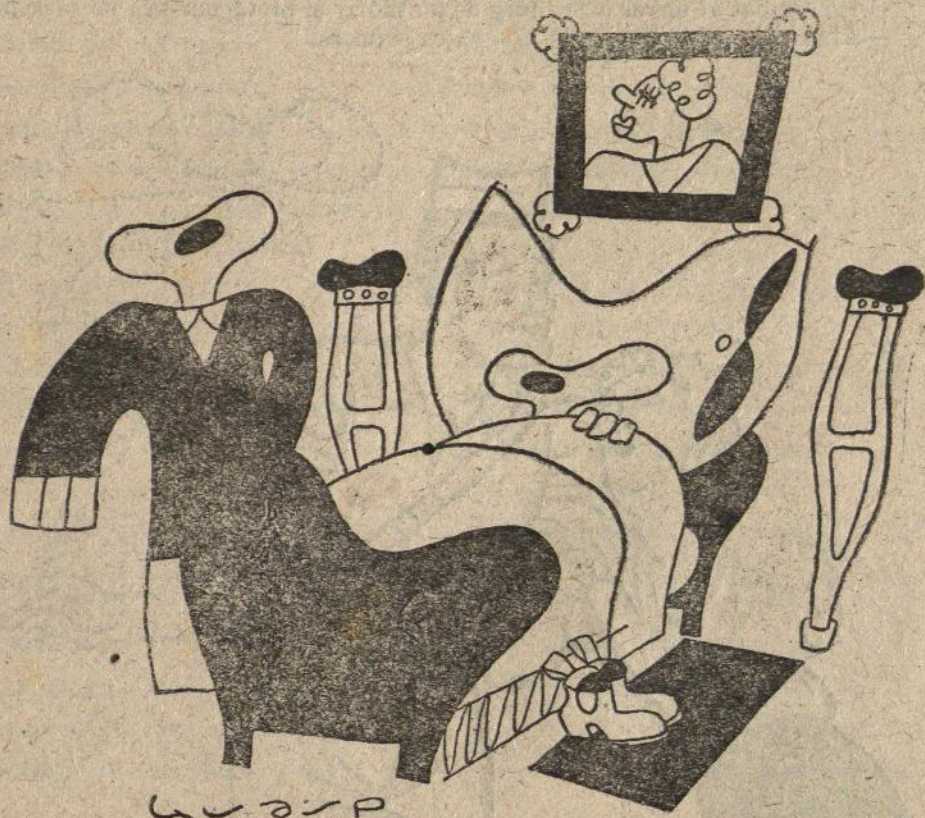
L'home de la tranca. — I doncs, que us pensaveu que trobaríeu un «Comité de no intervenció?»

Els humoristes catalans expliquen als soldats de l'Exèrcit de la República l'acudit que els ha fet més gràcia

Respostes de Guasp i Goñi

ERNEST GUASP

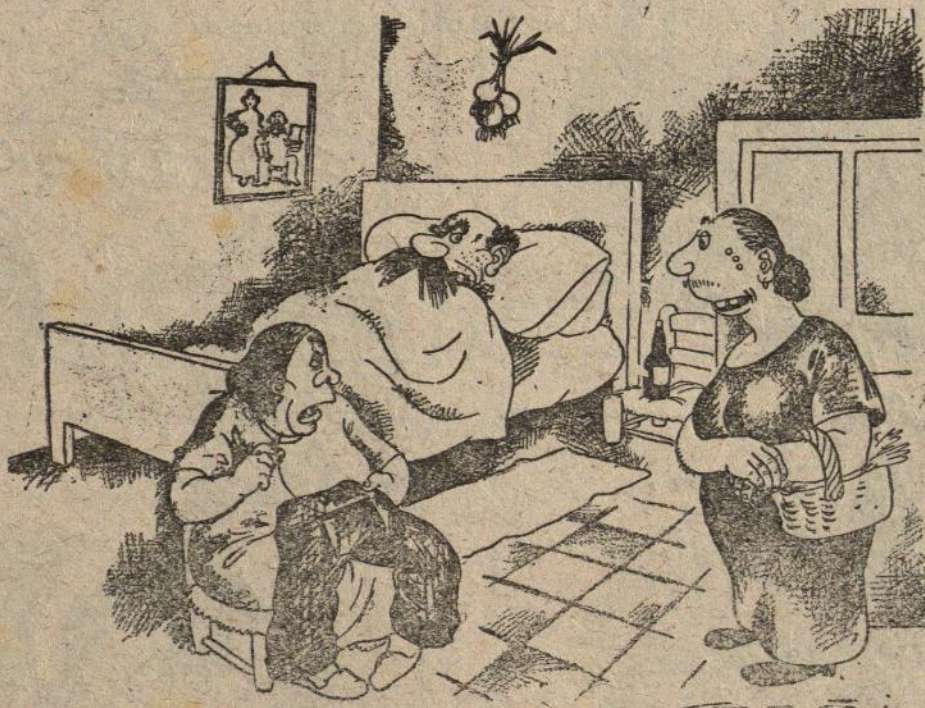
Això que relataré és un acudit històric. Vaig trobar un amic meu de València amb qui feia molt temps que no ens havíem vist. Recordàrem temps passats, facècies de joventut i amics inoblidables.

—Saps en Quimet, el de l'hort?
—Si noi, què fa aquell xicotàs?
—Es a l'Hospital.
—A l'Hospital?
—A l'Hospital!
—Però com ha anat?
—Ah! Mira, que es va casar.
—I ara?
—Veuràs el Quimet va casar-se amb una bona noia. La nit de nuvis, ella es va treure els ornaments, el ram de tarongina, el mantell, etcètera. En Quimet s'esperava a la saleta amb aquella impaciència de l'amor.
—Entesos.
—Ella acaba i es fica al llit i tota candorosa crida: —Quimet, ja estic!
—Vaig, Coloma!—digué en Quimet... Arrencà a córrer i es trencà una cama.
—Ah!...

GOÑI

Els acudits que m'han fet més gràcia són, en la seva majoria, impubliables. He procurat, però, cercant entre els meus records, trobar-ne un que fos adient; ho he obtingut a la fi, i aquí us el trameto. Que plagui a aquells a qui va destinat!

—I digui, en té per a molt temps de llit, el seu marit?
—Ca! S'aixecarà així que jo li hagi cosit els pantalons.

El professor:

—Digueu-me senyoreta: jo t'estimo, je t'aime; tu m'estimes, tu m'aimes...
—Oh no, senyor! La mare m'ha privat de parlar d'això amb vós.

—Quina pega! Justament avui que n'havia encarregat un a la peixeteria per quan tornés a casa!

—Aquest xicot sempre l'he d'estar renyant, perquè de totes les canyes d'escombra que arreplega se'n fa flautes.

LES XIFRES EN LA CONVERSA

Les xifres, en la conversa, representen un paper important. No s'espantin els lectors si els en diem 4 de fresques. Podríem cantar-los-en 4 de clares. Els oradors, en llurs improvisacions, solen començar dient que només pronunciaran 4 paraules, i és proverbial aquella manera de començar moltes cartes intimes: t'adreço aquestes 4 lletres...

Hi ha xifres que són com un punt de resistència, una mena de fortificació o de trinxera. Així, es diu: segueix en els seus 13; està molt en els seus 13; i encara més, està parat als 31. Hi ha altres frases que contenen alguna operació aritmètica. Per exemple: ho fa cada 2 per 3; és tan clar com 3 i 2 fan 5.

• Posats en camises d'11 vares en un afer com el present, de 3 al 40, passem a la numeració grossa, a les xifres de milers i milions. Les gràcies i els petons no s'esmenten si no és en paquets de 1.000 i de 1.000.000, ja que a ningú no se li ocorre donar, per exemple, 584 gràcies, que seria molt, ni enviar en una carta 74.000 petons, sinó que el corrent és donar 1.000 gràcies i adreçar 1.000.000 de petons.

Però on més ressalta el caprici del llenguatge és en la mesura del temps; el rellotge de la ponderació solament assenyala una hora: arribar a les 1.000 i 500. Qualsevol soluciona en un dia 1.000 dificultats, que és molt.

Per fi, després de demanar 1.000 excuses als lectors i desitjar-los 1.000 anys de vida, pleguem perquè no ens cantin les 40.

CONVERSA DE TRINXERA

En una conversa de trinxera un oficial conta la seva carrera militar.

—Tal com em veieu jo no he passat per acadèmies. Vaig començar essent soldat i vaig deixar les files per esdevenir capità.

—Doncs jo, —respon un soldat— cada vegada que deixo les files em costa dies d'arrest.

—Voldria una esfera per al meu noi.
—De quin tamany la voldria?
—Home, una cosa que estigui bé, de tamany natural.

QUIN MALALT!

—Doctor, jo no sé què tinc: treball com un cavall, menjo com un lleó, dormo com un liró, i em sento més perdut que un gos.

—Aleshores, respon el metge, no us valdria més anar a cal manescal?

GALANTERIA

—Que no fas fum avui?— demana la lluna al volcà.

—No fumo mai davant de les senyores.

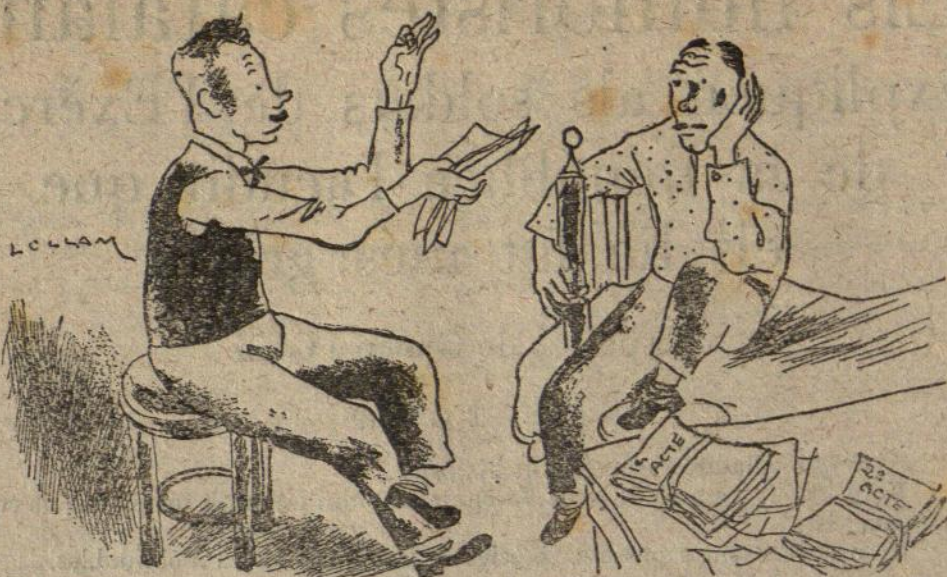
ANUNCI D' APARADOR

«No us deixeu robar en una altra banda».

«Entreu ací.»

CONSELL DE LA CEBA ALS SEUS FILLS

—Si mai veus passar un animal ferotge, en forma d'home, armat d'escopeta, amb sarró de pell i municions a la cintura, roig, corredor i saltaire, no t'espantis pas: és un carnívor. Però si l'home està esgrogueït i feble, i només porta un cistell i un ganivet oscat com a arma, tem per la vida i senya't, que és el nostre enemic: es tracta d'un vegetarià.

—He arribat al tercer acte, haig de fer morir el protagonista i no sé com.
—Això rai, fes-li llegir els dos actes primers.

L'EDAT DE LES ILLUSIONS

—Si m'ascendeixen ens casarem.

—Sí: i si a mi m'apugen el sou fins podrem divorciar-nos.

L' OBSEQUI DEL METGE

El doctor N. trameté pel seu criat un present d'estres a un client amic. I el criat deia tot lliurant-les-li:

—Heus aquí el present del senyor doctor, amb els seus desigs que us causin una bona febre.

BELLA MANERA!

Entre els diversos procediments que s'expliquen per a escriure bé les cartes, hem sentit referir aquest: «Primer s'escriuen les paraules, i després s'hi posa l'ortografia».

—Escolteu, guarda-agulles: no heu pas vist vuit vagons i un furgó que se m'han perdut?

VA FER TARD!

Es una conversa de senyores.

—Com? La Maria és vídua?

—Sí; i tot just feia quatre mesos que s'havia casat.

I següen prenent el te, alegrement, menys la Maria, que acabava de perdre el marit i estava tota afligida. Una novinguda reprèn:

—I doncs, s'ha mort, el teu home?

—Aviat farà cinc setmanes.

—I de què va morir?

—De què? Tanmateix sembla que baixés de la lluna: no saps que es va trobar en aquella catàstrofe famosa del tren del Nord, que tothom coneix?

—Una catàstrofe? Ha anat a morir en un accident de ferrocarril, ell que mai no es movia de casa!

—Què hi vols fer si tots som mortals!

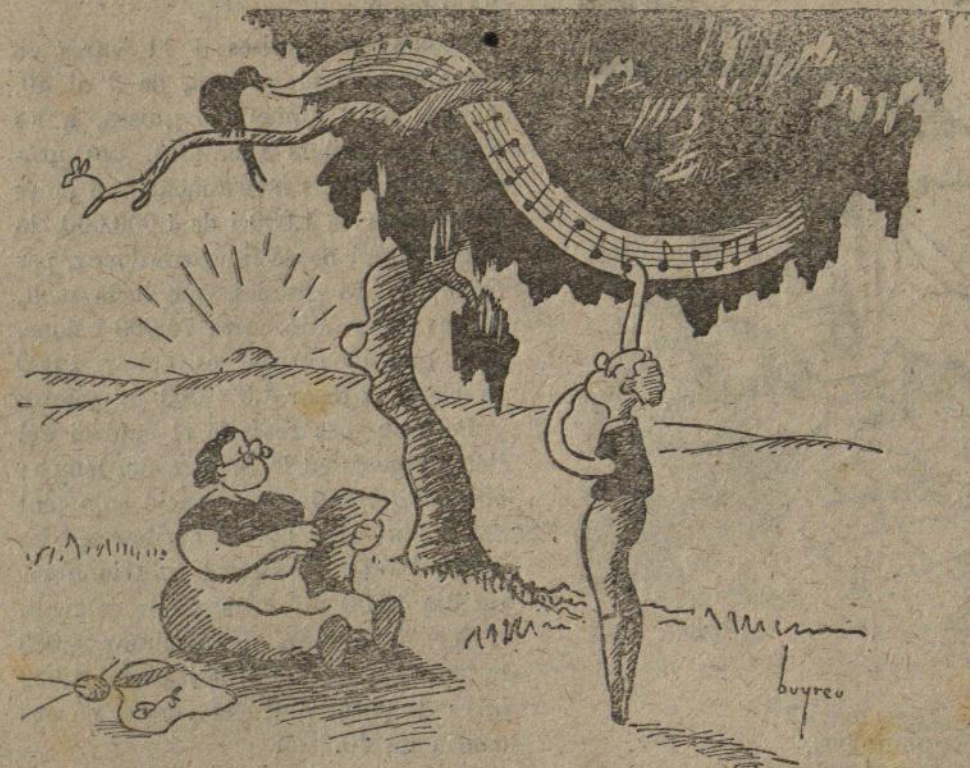
—A part de la desgràcia, però, he tingut sort que la Companyia del Nord ha fet bé les coses. M'ha indemnitzat amb 100.000 pessetes.

—Cent mil, dius?

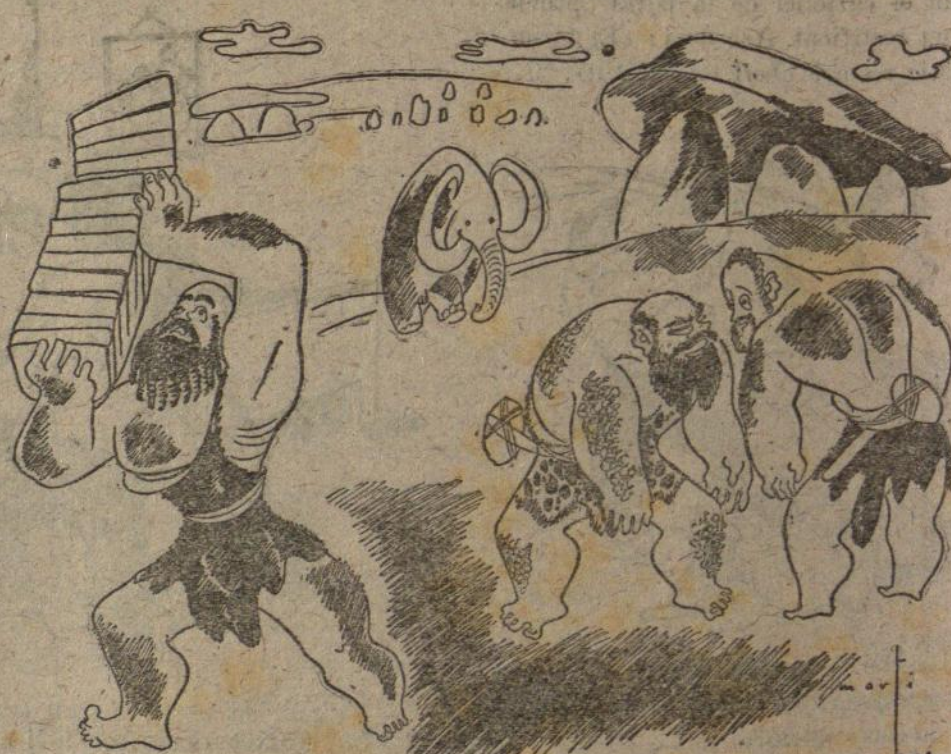
—Ni un cèntim menys.

I la preguntaire revé de la sorpresa:

—I quan penso que, al meu marit, aquest tren se li va escapar per tres minuts!

—Ai! Em pensava que eren cireres.

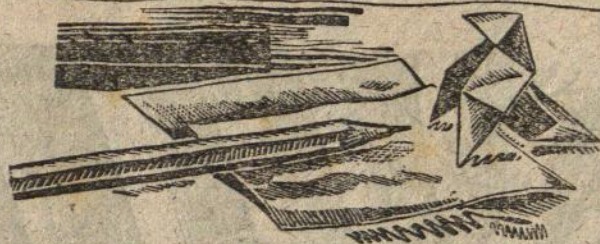
—Si ho és de treballador?... Mira, ara s'ha llogat de distribuïdor de prospectes.

Col·laboració dels nostres soldats

La llum del dia

Cel estelat; una nit fosca
enutjós aire rutlla l'espai,
el fred s'infiltra fins dins dels ossos,
el nerviosisme és avui com mai.
Es temen noves gens falagueres,
l'enllaç rondeja ací i allà,
el sentinella també està alerta
pensant com l'altre: què passarà?
Pampalluguegen els ulls vidriosos
tornats de vidre pel fred d'anit,
el sentinella pensa i rumia,
mes el seu deure el lliga allí.
De pensaments un feix li arriba.
Pensa: Potser cauré vençut...
Però al moment, fort es redreça
i es queda allí, ferm, resolut.
Pensa que és ell el qui té el deure
d'estar allí, dempeus, alçat
pels qui descansen al seu darrera,
i defensar la Llibertat.
Tranquil espera el jorn que albira
veient el sol com es va alçant
i com sos raigs es multipliquen
i els camps rosats va acariciant.
I tan feliç com es sent ara
veient el sol que va naixent,
de molt bon grat se'n fugiria
d'aquesta guerra, cruel turment.
Mes no pot ser; ell no pot fer-ho,
ell sap que es deu al poble honrat,
que a desgrat d'ésser jove i alegre
fins a última hora ha de lluitar.

LLUIS VILATIMÓ
(Soldat de la 31 Divisió)

La primera guàrdia

Al tinent Octavi Andrés Mas, com a
correspondència a la seva bona
companyonia.

Darrera del sac terror
una granada a la mà,
el fusell junt a la gálta
com qui cerca l'escalfor
que ens empara i ens aguanta;
amb l'esguard fit endavant
esbrinant per la foscor;
mig somort el bategar
i l'alè tot tremolós
de fer un xic massa de fressa
que destorbi l'atenció
dels brogits que m'atemoren,
he passat jo les tres hores:
la primera guàrdia feta
ací, dintre els parapets,
de la ciutat, a les portes.
Jo sabia que altres ulls
com els meus, prò a centenars,
aguaitaven la Ciutat

i les prades que l'envolten
com si fossin les ninetes
d'un lleó que, famolenc,
contemplant la seva presa,
espera l'hora oportuna
de fer-la sa presonera.
I quan ja els trets que sentia
de per ací i per allà,
em semblaven els bramuls
de la fera ja friso...
m'han distret al meu darrera
passos i veus que venien,
i del mig de la penombra,
responent al meu crit d'«alto»,
ha sorgit una altra veu
que desfeia tot l'encant
tan sols dient «el relevo».

CARLES BARÓ
(Soldat de la 31 Divisió)

Alerta està

La nit és fosca i la ventada
fa els arbres tremolar;
mes ell, duu l'arma carregada
i a punt de disparar
l'oïda atenta i la mirada
alerta al més enllà,
i pensa i diu cada vegada;
—No; no, no passarà!

El fred, la pluja i la rosada
no el priven de vetllar.
Se'l veu dret, prop de l'alambrada
que un dia va posar,
alerta sempre a l'avançada
de l'enemic, està.
Amb rostre dur i amb mà crispada,
—No; no, no passarà!—
ell pensa i diu cada vegada
i així fins l'endemà.

Lluny, ha deixat l'esposa amada
...qui sap si tornarà!!!
I pensa i diu, cada vegada
—No; no, no passarà!
i mentre espora la tornada
la ràbia el fa plorar...

Uns passos ou en la ventada,
l'«Alerta?» sent cridar.
I ell, amb veu forta i serenada
respon; Alerta està!

J. ABRIL BOLDÚ
Soldat de la 135 Brigada Mixta

Alicia era la joia, però també la preocupació del matrimoni Recolons. Viva, joganera, tenia atabalat el seu pare i cansada la seva mare. El major defici els el donava amb el promès. És clar que havien de casar-se aviat; i era una sort que fos així, perquè resultava molt pesat haver de vigilar-los a totes hores. Sempre al costat de la parella; amb una única excepció, l'estona de després de dinar en què marit i muller feien una pacífica migdiada que no haurien deixat per res. A aquella hora fins les finestres del rebedor de la casa d'estiu havien d'ésser tancades per a no destorbar la pau dels somnis dels senyors Recolons. I Alicia, que deixés de festejar un moment; sola a la seva cambra podia llegir, o cosir, o pensar en Rafael.

Però Alicia era eixerida i enamorada. I no es resignava a no tenir en Rafael al seu costat. Quin mal hi veien en què li fes companyia aquella estona? Com a mal, en Rafael no n'hi via cap, al contrari; però perill, sí. Si el senyor, o pitjor encara, la senyora Recolons el trobés! I la dificultat d'anar-hi, amb les portes tancades, el rebedor fosc, el soroll probable de re-

Una història com una altra

mourer algun moble. Massa risc per a exposar-s'hi.

—És que no m'estimes —somicava Alicia—; tan poca cosa que et demano. Perill? Cap. Mira el que farem. Aquí al jardí tenim la cabreta que els masovers van regalar-nos. Jo li vaig posar un collaret amb un esquellerinc. Te'l donaré, i quan entris, si per qual-

sevol motiu el meu pare es despertés, fas sonar l'esquellerinc i creurà que és la cabreta que ha entrat. I no en farà cas...

Davant de tanta decisió en Rafael no s'atreveïa a continuar posant obstacles al projecte. I la tarda següent, quan el matrimoni feia la migdiada, entrà a la casa portant l'esquellerinc

NO TOTS ELS ROMANTICS PENSAVEN IGUAL...
...O EFECTES DE LA LECTURA DEL «WERTHER»

protector, per anar a la cambra d'Alicia. Però el mateix tremolor fou causa de l'ensopegada, aquesta de la caiguda d'una cadira, la caiguda de la cadira de la d'una tauleta, i tot junt ho fou d'un gran soroll delator. En Rafael restà glaçat, quiet i silenciós...

I en la fosca es sentí la veu inquisidora, cada vegada més forta i apremiant del senyor Recolons:

—Qui hi ha?

Silenci. En Rafael callà. Millor era no fer res, que potser no hi donaria importància.

—Qui hi ha?

En Rafael, amarat de suor, començà a remoure a poc a poc l'esquellerinc.

—Però, qui hi ha???

El brandar de l'esquellerinc ja semblava omplir tota l'amplada de la casa adormida.

—Però, es pot saber qui és que hi ha???

I aleshores en Rafael no pogué més. Tremolava de por. No sabia com identificar la personalitat convinguda. I amb una veu feble i mansoia, gairebé com un belar d'anyell, mormolà mentre seguia brandant l'esquellerinc:

—Sóc la cabreta!...

ELS POETES DE LA GUERRA

Ressons

Del demà no en sé cap cosa
i tinc oblidat l'ahir.
Ningú no sap si la rosa
se'ns marcirà pel camí.

Ningú no sap si la vida
té la fita lluny o prop;
si cauràs d'una ferida
lentament, o bé de cop.

Si la sort et serà adversa
o bé et riurà gràcilment,
ni saps mai si en la conversa
trobaràs cap pensament.

Només saps que l'alba apunta
o bé que declina el jorn
i et va fent una pregunta
cada cosa de l'entorn.

I no saps trobar resposta
a les preguntes que et fan.
Ara ve l'or de la posta,
ara els astres ja se'n van.

I torna la nit i el dia
i la vida fuig que fuig
i el minut de l'alegria
porta una hora o més d'enuig.

I et sents com la fruita verda
quan ja vol trencar verol
que no sap si serà gerda
o corsecada pel sol.

I recordes —si és que goses—
la rojor del teu matí
i enyores el pom de roses
que un dia vares collir.

I el refàs, oh violaina
de dolcesa i llanguiment,
mentre el sol fa una clucaina
que encén tot el teu ponent!

Dolcesa d'esgarrifances
del futur i del passat
i el present va teixint danses
amb un ritme accelerat.

El gel de la nit que arriba
et fa sentir macilent
i t'estova la geniva
el bellugueig de la dent.

Però, prompta, una embranzida
que no saps d'on ve ni on va
t'abranda tota la vida
i et fa veure el camí clar.

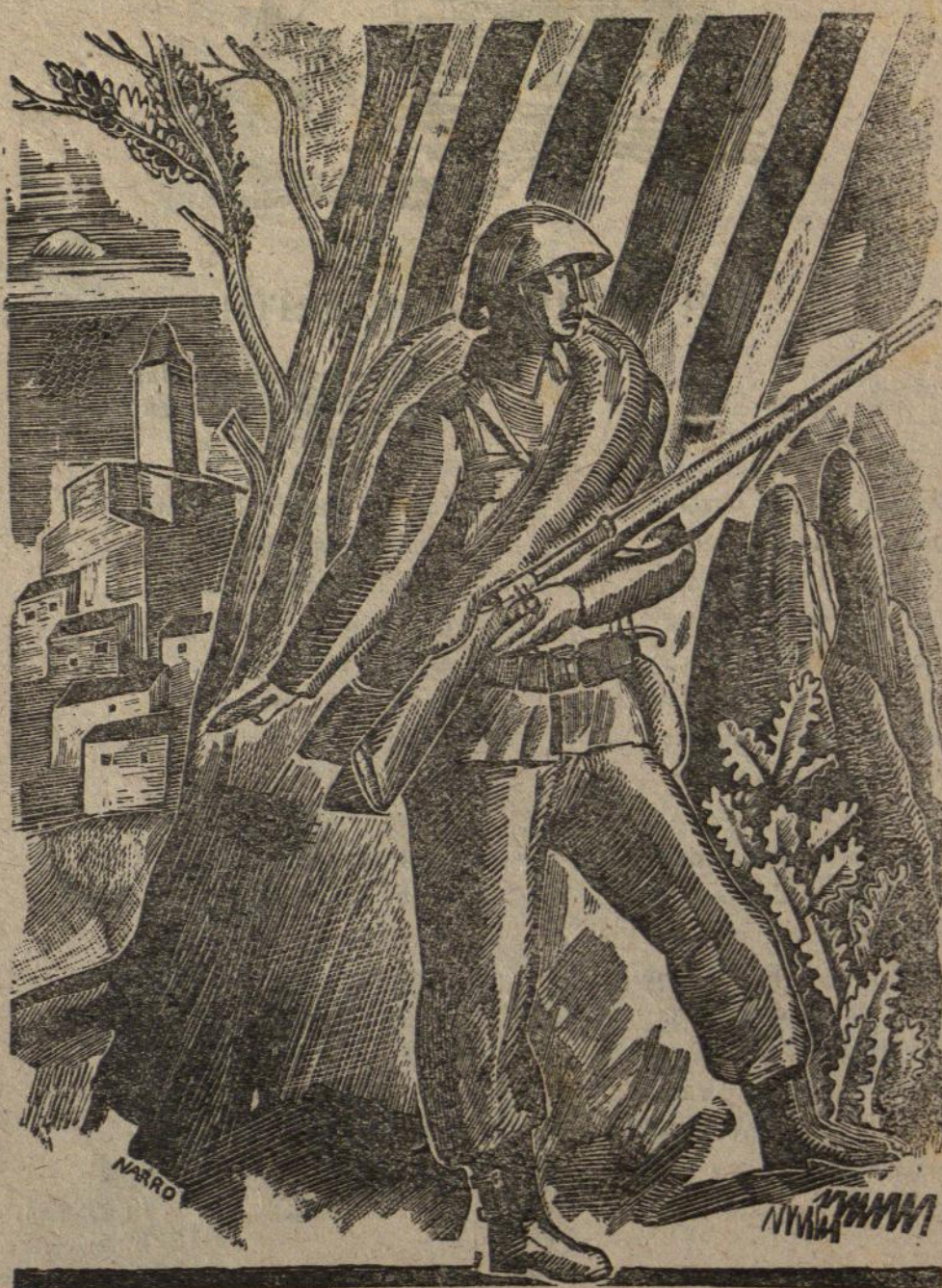
I encara en la llunyania
veus rosers i abrils florits
i una nova vigoria
t'esclata tots els sentits.

I trenques la branca morta
de perdudes il·lusions
i esperes prop de la porta
que passin noves cançons.

I sents ressonar la vida
dintre cada inquietud
en la branca mig marcida
de la teva joventut.

I l'ahir tant se te'n dona
si el futur és rialler.
I et vas fent una corona
d'espines o de llorer.

SALVADOR PERARNAU

Lloança del soldat català

Per Catalunya, per la terra lliberta,
per la glòria d'avui i la pau de demà,
Lloem el gest heroic
del voluntari català.

Lloem la terra i la llibertat.
Perquè és ben viva en la tragèdia
d'aquest moment humà,
lloem la flama d'amor encesa

al cor del soldat català.

Lloem l'esperit i la llibertat.

Perquè governa el seu pas la suprema

lleï de justícia i un bell ideal,

lloem la llàntia de l'odi no extinta

al pit del soldat català.

Lloem les gestes i la llibertat.

Perquè la mort no tem, i l'esquiva

—i la mort ronda al seu voltant—

lloem el cos, la fortitud

del voluntari català.

Lloem les cendres i la llibertat.

Perquè és donada al sacrifici;

perquè la terra ha fecundat;

perquè és sement en l'alba nova

de les pàtries dels germans,

lloem la sang redemptora

del soldat català.

Lloem l'ànima i la llibertat.

Per Catalunya, per la terra lliberta,

per la glòria d'avui i la pau de demà,

lloem la sang els músculs, la força, el coratge

del voluntari català.

Lloem la mort heroica, lloem la vida nova,

lloem la Victòria i la Llibertat.

MIQUEL DURAN DE VALENCIA

O d a

Totes les flames del combat cruel,
poble que lluites, cobriran ta espatlla
com amb mantell de majestat rebel,
oh fortitud que no coneix la ratlla
del sofriment, orgull que dels perills
trenca per sempre la sagnant barrera,
fúria fiblada pel record dels fills,
força frement de la dolor darrera...
Dolors i fortituds, poble sofrent,
són corona d'espines per ta flama
de combatent que no pateix turment
més obstinat que la fatal proclama
dels germans esvaïts sense conhort
enllà del mur, fantasmes del martiri
suprem, roda dentada de la mort,
poble ferit, oh tromba de deliri...

A. ESCLASANS

No em diguéssiu adéu...

(Ve de la primera pàgina)

No em diguéssiu adéu,
oh, vosaltres, les mares!
que passeu sense els fills
que us ha pres la metralla,
amb uns ulls com dos pous
d'infinita fondària.

No em diguéssiu adéu,
flors i ocells de la Rambla,
i els carrers commoguts
de motors i d'alarmes.

No em diguéssiu adéu,
les celísties callades
i el cel nu, profanat
per les tràgiques ales.

No em diguéssiu adéu,
les muntanyes sagrades
i les valls i els pujols
i els penyals i les platges
i els cinyells clars dels rius
que defensen la Pàtria.

No em diguéssiu adéu,
els minyons de pell malva
que marxeu cap a un món
de neguit i esperança,
amb un plat i un somris
i el mig arc d'una manta.

No em diguéssiu adéu,
les humides mirades,
quan arriba la nit
i guaiteu a la taula,
i el seu lloc resta buit
i està sola la cambra.

No em diguéssiu adéu,
que és eterna la Pàtria,
immortal l'esperit
i tan càlida l'ànima,
que l'adéu no és adéu,
sinó un aire que glaça.

No em diguéssiu adéu,
llibertats catalanes!

J. GIMENO-NAVAREO

9. fol.
05(46.711 Bar) Ami